Hajdú–Bihar megyei középiskolások matematika versenye, 2016/2017
– 11. évfolyam, megoldókulcs –

---

1. feladat

Töltsük tele az 5 literes palackot, majd ebből töltsük tele a 3 literest. Így az 5 literesben 2 liter folyadék marad.

3 pont

Ürítsük ki a 3 literes palackot, majd töltsük bele az 5 literes palack 2 liternyi tartalmát. Ekkor még 1 liternyi hely marad a 3 literes palackban.

3 pont

Végezetül töltsük fel az 5 literes palackot, és ebből öntsük tele a 3 literes palackot. Így pontosan 4 liter folyadék marad vissza.

2 pont

Összesen: 8 pont

Megjegyzés: A feladat más módszerrel is megoldható.

2. feladat

A nullák számát az dönti el, hogy 10 melyik legmagasabb hatványával osztható a $100!$ értéke. Ehhez azonban elegendő tudni, hogy a prímtényezős felbontásában 5 melyik legmagasabb hatványa szerepel.

4 pont

Mivel minden ötötik szám öttel, minden huszonötödik pedig huszonöttel osztható, ezért a $100!$ prímtényezős felbontásában az 5 kitevője $20 + 4 = 24$. Vagyis, a $100!$ ennyi nullára végződik.

4 pont

A $100!$ nem négyzetszám, mivel prímtényezős felbontásában a 97 első hatványa lép föl.

2 pont

Összesen: 10 pont

Megjegyzés: A második rész megválaszolható az első rész mintájára, a 2 legmagasabb hatványának meghatározásával.

3. feladat

Tükrözzük a poharat (és ezzel együtt a méh helyzetét) a pohár nyílásának körvonalára!

3 pont

Tekintsük a mézcseppnek és a méhnek a nyílás körívére való merőleges vetületét, valamint a körív egy olyan ármérőjét, amely nem választja el ezeket a merőleges vetületeket.

3 pont

A kapott átmérő mentén hasítsuk föl a henger palástját és terítsük ki. Tartsuk meg azt a palástdarabot, amely tartalmazza a mézcseppet és a méhet. Ez a darab nyilván tartalmazza a mézcsepp tükörképét is.

2 pont

A méhet és a mézcsepp tükörképét összekötő legrövidebb út nyilván az őket összekötő egyenes szakasz. Keressük meg végezetül e a szakasznak és a perem körívének megfelelő szakasznak a metszéspontját.

2 pont

A méh úgy juthat el a legrövidebb úton a mézcsepphez, ha elsőkén a metszéspontig halad, majd onnan az előzőleg megtalált szakasz tükörképén folytatja útját. Mindezt az eredeti palástra „görbítve" kapjuk a legrövidebb pályát.

2 pont

Összesen: 12 pont

4. feladat

A megoldandó egyenlet úgynevezett reciprok-egyenlet. Nyilván $x = 0$ nem lehet megoldás, ezért mindkét oldalt oszthatjuk az x^2 taggal. Rendezéssel az alábbi egyenletet kapjuk:

$$3\left(x^2 + \frac{1}{x^2}\right) + 4\left(x + \frac{1}{x}\right) - 14 = 0.$$

4 pont

Vezessük be az $y = x + 1/x$ új ismeretlent. Mivel

$$y^2 = \left(x + \frac{1}{x}\right)^2 = x^2 + \frac{1}{x^2} + 2,$$

ezért az előző egyenlet most az alábbi formát ölti:

$$0 = 3(y^2 - 2) + 4y - 14 = 3y^2 + 4y - 20.$$

Így $y = -10/3$ vagy $y = 2$.

2+1+1=4 pont

Az első eset, visszatérve az eredeti változóra, a $3x^2 + 10x + 3 = 0$ egyenletre vezet. Ennek két gyöke: $x = -3$ és $x = -1/3$. Helyettesítéssel ellenőrizhetjük, hogy mindkét érték valóban megoldás.

1+1+1=3 pont

Hasonlóan, a második esetből az $x^2 - 2x + 1 = 0$ egyenletre adódik, melynek gyöke: $x = 1$. Ez szintén megoldásnak bizonyul.

1+1+1=3 pont

Összesen: 14 pont

1. Megjegyzés: A feladat megoldható a reciprok-egyenletekre vonatkozó ismeretek nélkül is, az alábbiak szerint. Mivel az együtthatók összege 0*, ezért* $x = 1$ *megoldás (2 pont). A gyöktényezővel osztva, a* $3x^3 + 7x^2 - 7x - 3 = 0$ *egyenletet kapjuk (4 pont). Ennek az* $x = 1$ *ismét megoldása (2 pont); újabb osztást követően a* $3x^2 + 10x + 3 = 0$ *egyenelethez jutunk (4 pont). Ezt megoldva kapjuk a másik két gyököt (2 pont).*

2. Megjegyzés: Valójában az $x = -3$ *gyök szintén megsejthető, hiszen osztja a nulladfokú tagot (2 pont). Ezt követően ismét lehet osztani az* $(x - 1)$ *és* $(x + 3)$ *tényezővel (4+4 pont), és a feladat egy másodfokú egyenlet megoldására redukálódik (2 pont).*

3. Megjegyzés: A Rolle-tételből is megkapható mindhárom racionális gyök (10 pont). Ezek birtokában megmutatható, hogy további valós gyök már nincsen (4 pont).

Összesen: 14 pont

5. feladat

Jelölje a négyszög területét T. A beírt kör középpontjából az oldalszakaszokra állított merőlegeseket fölvéve azonnal adódik, hogy ekkor

$$2T = r(a + b + c + d).$$

3 pont

Másrészt, a terület kétszeresét megkaphatjuk az oldalak és az átlók által meghatározott négy háromszög területének összegeként is.

3 pont

Az eddigieket összevetve, majd fölhasználva, hogy bármely háromszög területe legfeljebb akkora, mint tetszőleges két oldala szorzatának a fele, végezetül a számtani és mértani közepek közti egyenlőtlenséget alkalmazva kapjuk, hogy

$$\begin{aligned} r(a+b+c+d) &= 2T = T_{ABC} + T_{BCD} + T_{CDA} + T_{DAC} \le \frac{ab+bc+cd+da}{2} \\ &\le \frac{a^2+b^2+b^2+c^2+c^2+d^2+d^2+a^2}{4} = \frac{a^2+b^2+c^2+d^2}{2}. \end{aligned}$$

Innen rendezéssel nyerjük a bizonyítandó becslést.

2+4+4=10 pont

Összesen: 16 pont

Megjegyzés: Bár a feladat nem kérdezi az egyenlőség esetét, azonban a fentiekből világosan kiderül, hogy ennek szükséges és elegendő feltétele, hogy a négyszög négyzet legyen.